

№ 20

წელიწადი
8 მ ს ა მ მ

წლიურად 5 მ., ნაბევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება „სორაპან“ის სტამბაში. მისამართი: Тифლისь Ред. „Театри да Цховреба“ I. Имедашвили

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება.—ხელთნაწერები საქიროებისამებრ შესწორდება.—რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება „სორაპანის“ სტამბის კანტორაში—ღლით 9—2 ს., საღამოთი 5—7 ს., ტელეფონი № 15-41

№ 20

კ ვ ი რ ა 17 მ ა ი ს ი

1915 წ.

17 მ ა ი ს ი

კოტე მესხის
ხსოვნას
სვლა!..

ცხოვრება.—ბრძოლაა, სიცოცხლე—მოძრაობა, სილამაზე—წინ-

მკვდარია, ვინც უმოქმედობაში ჰლევს დღეთა თვისთა...

კოტე მესხი კი ასეთი არ იყო...

ყოველი კუნთი მისის სხეულის, ყოველი მიმოხევა მისთა თვალთა, ყოველი ამოსუნთქვა მისი—ფეთქავი ძარღვი, სიცოცხლის წყარო იყო, მარად მჩქეფარე!..

სცენა, მწიგნობრობა, წერა, კითხვა, ცხოვრების ყოველ ახალ მოვლენაზე გამოხმაურება,—მოკლედ, სხარტულად საკუთარი ცოცხალი აზრის გამოთქმა და მითი დასურათება ამა თუ იმ მოვლენისა,—აი რა იყო კოტე...

თითქმის ორმოცი წელიწადი სასახელოდ ემსახურებოდა ქართულ სცენას ნარეკლიანი გზით და სიკვდილის კარამდე არ უღალატნია მისთვის.

ნამდვილი ინტელიგენტი მსახიობი, მუდამ ბეჯ თი, შრომის მოყვარე, მწერალი, მოაზრე და იდეური მუშაკი სამშობლოს წინმსვლელობისა,—აი, ვინ იყო კოტე მესხი, რომელიც სწორედ ერთი წლის წინად მივაბარეთ სამარეს...

რით დაიმსახურა კოტე მესხმა თანამემამულეთა სიყვარული და სამშობლო სცენის მარად ხსენება?

აი, რითი:

ალექსი ბეს. ჭიჭინაძე — „მე და შენ ვიყავით ერთს წრეში, რომელიც შესდგა ქ. ქუთაისი ში 1874—1875 წლებში იქაურ ახალგაზდა ქალ-ვაჟთაგან და რომელიც მუშაობდა სამშობლო სტენისათვის და მასზე წარმოსდგენ მასხლის გამაფრებ-დამუშავებისთვის. ეს წრე პირველი იყო ქუთაისში, რომელსაც განზრახული ჰქონდა წართვა და ზრდა საზოგადოებრივის გრძნობის სტენის საშუალებით, გამაგრება და განვითარება სამშობლო ენისა, რომლისთვის დასშული იყო კარები...“

რამდენსამე წელიწადს ემსახურე შენ ქუთაისის სტენას და ნიადაგი დაამზადე სამუდამო სტენისათვის.“

ბ. თუმანიშვილი — „ჩემთვის უოველთვის დაუვიწყარნი დაჩებიან ის მოღვაწენი, რომელთაც ქართულ სტენას სული ჩაუდგეს ამ ოცდაათის წლის წინათ, და მათ შორის ერთი პირველი ადგილთაგანი გიჭირავთ თქვენ, როგორც დაუღალავ მშრომელს.“

ალ. თუთაივი — „თუ ვინმე უწოდებს ჩვენში თავის თავს საზოგადო მოღვაწეს, ეს პირველად უოველის ეთქმით ჩვენს მსახიობთ. ქართველი მსახიობი ერთსა და იმავე დროს გმირიცაა, რადგანც მხოლოდ გმირს შეუძლია დასძლიოს ის აუტანელი პირობები, რომლებშიაც მას უსდება ბრძოლა. ამ გმირთა შესაფერი საზღალო იყავი შენ...“

შენ უკუაგდე პირადი ინტერესები და ვარდებით მოფენილს გზას ამჯობინე ეკლზარი ხალხის სამსახურისა.“

ვ. ბალანჩივიძე — „შენ გვასწავლიდი: თუ კინდა აქტიობა შეიქმნეთ, შრომა, მოთმინება და შეტანისეობა უნდა დაიდოთ წესად.“

ადგილობრივი სომხის საზოგადოების შევნებული და თანამგრძობი ნაწილი - როდესაც საზოგადო მოღვაწე თავისი მშობელი ერის თვით-შეგნებას და მის ზნეობრივ — გონებრივ განვითარებას ემსახურება, იგი იმავე დროს ემსახურება მთელ კაცობრიობას, ვინაიდან ამ უკანასკნელის ზრდაც კი მჭიდროსა და დაკავშირებული ყველა ერის წინმსვლელობა — განვითარებასთან.

ჩვენ, სომხის ერის ის ნაწილი, რომელიც დაზიანდეთ და აღვიზარდეთ ჩვენს საერთო სამშობლო საქართველოში და რომლებმაც დედაქანასავით შევითვისეთ ტკბილი ქართული ენა, ჩვენს მოძიქე ქართველებთან ერთად თანაბრად ვსარგებლობდით და ვსარგებლობთ ქართული ხელოვნებით.

ანა ერთხელ დამტკბარვართ ქართულ თეატრში სიდაც, სხვათა შორის, თქვენი მადლიან თამაშით გულ-აძტერებულებს გვირფევევია ხან სისხრულის და ხან მწუხარების ტრემლები.

და მრავალი სხვა ეპიტეტით დასხსიათეს კოტე მოღვაწეობა ამ ხუთი წლის წინად ამერ-იმერეთში.

კოტე მესხისა და სხვა მის რამდენიმე თანამოღვაწის უნარს უნდა უმადლოდეთ. რომ ქართველმა თეატრმა ჩვენი წინსვლის საქმეში ღრმად გაიდგა ფესვები და ქართველი ხალხის გათვითნობიერების ერთ მთავარ ძალად შეიქმნა.

კოტე მესხმა თავისი ხანგრძლივი მოღვაწეობით სამთრლიანად დაიშასურა ერის მადლობა და დღეს, მისი გარდაცვალების წლის თავზე, სამშობლო სცენა მოწიწებით მუხლს მოიყრის მისი სსოვნის წინაშე

ძველი რვეული

წარსულსა ამბავს დროთა ბეჭედი ხედავ, ატყვიო როგორ უშლილად? ძველსა რვეულსა, კონათ აზრების, ნაწერებს ერთობ გამოუტყდელად...

ადგილ-ადგილას ბრძოლათა ჰიძნი თითქოს ამქენარა, თითქოს წაშლილა! რა კარგი იყო უცდელი ლექსი! რა კარგი იყო პირველი დილა!

იასამანი

თეატრის აშენება

ამ წინაზე თეატრსა და ცხოვრება-ში გაკვრით იყო ნახსენებო ჩემი შეხედულობა თეატრის აშენებაზე და ახლა მსურს უფრო მკაფიოდ გამოვთქვა ჩემი აზრი.

ჩვენი თეატრის ადგენა შესაძლებელია, თუ ფულის შეგროვების წეს-რიგს დაკმაყოფილებთ ისეთი პრინციპის, რომელიც საუკეთესოდ ეთანხმება შემწირველთა მისხლოვაციას.

ზატარა საქმის გაკეთებაც კი გასძლეულია ქართველ საზოგადოებას, ბევრჯელ ბოლომდისაც ვერ მიუხწევია და იმედიც მრავალჯერ განცრუებია. ბევრი არავის-რს დაუხარჯავს, მაგრამ ცოტ-ცოტაობით-კი? ყველა ჩვენგანს ჩაუურია მრავალჯერ ისეთ საქმეში, რომელიც შუაგზაზედვე ჩაფუშულა და მიზნისთვის ვერ მიუხწევია. ამისთვის საზოგადოებაში გამოეფიქრულია ცხადი ან ფარული პესიმიზმი და, თუ მანაც კიდევ სწირავს რასმის, — ისე თავ-შეკავებით და ცოტას, რომ მისი დაკარგვა დიდათ არ იწუხოს.

ჩვენი თეატრის ადგენა დაჟდება თითქმის ნახევარ მილიონი; ასეთი მძიმე საქმე ვირველად ეგალება ქართველ საზოგადოებას და რანიზრად უნდა იწამოს მან, რომ ეს საქმე განხორციელდება, როდესაც მთელი მისი ცხოვრება მოწამვა მრავალი გაცილებით უფრო ადვილი საქმის დადუპვისა და ფულის უბრალოდ გადაურისა?!

და ავი არცა სწამს!

გადავლეთ თავლი შემოწირულებათა განცხადებებს: „გიგზახნით ამა-და-ამ ქალაქში (ან საზოგადოებაში) შეგროვილ ექვს თუმანს...“

ცხადია, რომ ამ ექვს თუმანს ჰგზახნიან და თან ფიქრობენ: „თეატრს, შეიდასან, ვერ ააშენებთ და ამ ექვსი თუმანით თავიდან გიშორებთ, — სიდაცა გსურთ, იქ გადაყარეთ!“

არც უფლება გვაქვს მოვთხოვათ საზოგადოებას მისხვერძლი ისეთი საქმისთვის, რომლის განხორციელებაც მას არა სწამს!

მაშასადამე, ვირველად უფლისა საზოგადოება უნდა დავარწმუნოთ, რომ მისი ფუ-

მსახიობქალი ტასო აბაშიძე
ავადა ნერვების მოშლით.

ლით განსაზღვრულ მოკლე ხანში თეატრი აშენდება!

როგორ დაგაწმუნოთ?

ყველა ჩვენგანმა იცის, რომ თუ მას ისეთივე თავ-გამოდებით არ ამოუდგა მხარში მთელი შეგნებული ქართველობა, ერთმა სულ რომ ტყავიც გაძროს, თეატრი მაინც ვერ აშენდება, — მაშასადამე, არც საბუთი აქვს თავის გამოდებისთვის!.. ყველა შემწირველი დაწმუნებული უნდა იყოს, რომ მისი შეწირულება რაღაც სასაღებულო შემთხვევითი მოვლენას კი არ წარმოადგენს, არამედ თუ კი შეიძლება ასე ვსთქვათ, — ორგანიულ ნაწილს მტკიცედ გამაჩნებებულ და შემუშავებულ ერთეულისა! თვითეული საზოგადოების წევრი დაწმუნებული უნდა იყოს, რომ მასთან ერთად ყველა შეგნებული ქართველი სწირავს იმავე ნაწილს თავისი წლიური შემოსავლისა!..

ასეთი რწმენა უდრის რწმენას: განსაზღვრულ მოკლე ხანში თეატრი აშენებული იქნება!..

ასეთი რწმენა არამც-თუ სასურველი—სავალდებულოა! მეტისაც ვიტყვი: არაფის არა აქვს უფლება გადასდოს თავისი წვლილი ისეთი საქმისთვის, რომელიც არ არის დაშვებული მკვიდრ ნიადაგზე! ინგლისელი ზრინციბის გულისთვის გრომსაც არ შესწირავს საეჭვო საქმეს! ჩვენ? არც საქმარისი განათლება, არც შეგნება და ამისათვის—მხდალნი! იქამდის გვაკლავს მოქალაქეობრივი გამბედაობა, რომ ოღონდ-კი საზოგადოებრივი სახელით მანათლეთ რამე ახალი დაწვეულობა, და ჩვენც უა-

რის საქმას ვერ მოვახერხებთ, თუნდ რომ ცხად-სუდ უცხადესი იყოს ამ დაწვეულების უნიადგობა! გვეშინიან, რომ რომელიმე ჭკუფმა რენეგატად არ მოგვნათლოს!..

ეს მოქალაქეობრივი სიმსდალე ერთი მხრით ხელიდანა გვგლეჯს თანხას წყრილ-წვრილად კარც სახელიან, მაგრამ არა სერიოზულად დაწვეული საქმეებისთვის, და მეორე მხრით ურწმუნობით გვბოჭავს საზოგადოდ.

თეატრის აღდგენა დიდებული და მძიმე საქმა— აუდილებელია რწმენა!..

როგორ მოგვარდეს ტენიკურად ეს საქმა?

თეატრის აღმაშენებელი კომიტეტი გამოსცემს სუდ-მიწევნით ასეთს მოწოდებას: „ქართული თეატრის ასაშენებლად საჭიროა, რომ ყველა შეგნებულმა ქართველმა შესწიროს 2% თავისი წლიური შემოსავლისა, ან ერთბაშადან ნაწილ-ნაწილ ერთი წლის განმავლობაში. ამისათვის ვსთხოვთ მსურველთ დაუყოვნებლივ შეგვატყობინონ თანხმობა! თანხმობასთან ერთად უნდა შეგვატყობინონ რას უდრის მათი წლიური შემოსავლის 2% და როდის შეუძლიანთ მისი გადახდა. საჭიროა აგრეთვე მისამართი. ანკეტის შედეგი გამოცხადებული იქნება მოკლე ხანში“.

ორიადე თვეში საზოგადოებას ხელთ ექნება დიდი მასალა სავარაუდო შემოსავლისა და ეს მისცემს მას რწმენას!

შეიძლება სთქვან: დაპირებით ყველა დაგზინდება და შემდეგ-კი ბევრი უკან დადგება!

შესაძლებელია. მხოლოდ არა მგონია, რომ ასეთ უპირითა რიცხვი საგრძნობელი იყოს.

მაგალითისთვის პირველი ვაცხადებ: „მე, ნ. შიუკაშვილი, თანახმა ვარ წლის დაშლევამდე გადავიხადო თეატრის ასაშენებლად ქ. თბილისში 2% ჩემი წლიური შემოსავლისა, რაც უდრის 40 მან. ქ. გარი“.

კიდევ ასეთი აზრი გამოითქვა: ამ საშინლად აწეწილ დროს მოუხერხებელია ასეთი დიდი საქმის დაწვევა.

ამ აზრს ვერ მივემხრობით მართალია: საზოგადოებრივი უფრადლება

დაქსაქსულია,—ომი, შიშიანობა, ავადმყოფობა, სიძვირე... მაცრამ ვეგდა ამას თან ხსლავს ფულის სიმრავლე და ჭაბუში წინანდელი მანათის ნაცვლად ორი და სამი ჩხრიადებს...

მას, დავიწყოთ!..

6. შიუკაშვილი

სას ღრუბლები არ შორდება...

კას ღრუბლები არ შორდება, დედამიწას სისხლის ღვარი; შავ თალებით დაბურული მომტირალე მთა და ბარი.

მთვარეს შუქი დაჰკარგვია, სხიოსან მზეს მხურვალემა, დღეს სინათლე აღარ უჩანს, ვარსკულავებსა ბრწყინვალემა.

ეთერს ნისლი გადაჰკვრია, ვით კუმეტი შავი ფერის, მიტომაც არს, რომ ეს გული ველარ ხარობს, ველარც მღერის...

ოხ, სად არის ქარიშხალი, ბნელ—წყვილიადის გამფანტველი, ან ზაცხული აღგზნებული, ზამთრის სულის შემხუთველი.

რომე გულმა კვალიდ იგრძნოს სიხარული, შევება, ლხენა,— მწარე დრო-ჟამ გამოვლილმა ვამუსიკო ტკბილად ენა!

გ. შინატყეხელი

რ ი ქ ო რ თ უ ლ ი

(ყურმოკრული)

ერთ დარბაისელ კნენას ვვიღებმა რუსის მზარეული ქალი დაუქირეს. არაფრად ევაშნიკა კნენას, რადგანაც მას მზარეულ ქალისა არა ესმოდა რა და მზარეულს კიდევ კნენასი იყვნენ ერთ გაქირვებაში. ერთს დღეს კნ. მუჟუჟეს აკეთებდა, ყოველი მასალა მოემზადებინა, ხოლო საუბედუროდ ნიორი დავიწყებოდა. კნენამ იფიქრა, რუ-

სული სიტყვები ერთმანეთს მიაკერ-მოაკერა, და მზარეულს უთხრა:

—„სტუბაი ბაზარ, პრინესი ტრი გოლოვა შესნოვ«. და მისცა სამი მანათი.

ელის კნენა სამ თავ ნიორს. გავიდა კრგა ხანი.; მზარეული არსადა სჩანს. როდის, როდის შემოვიდა ქლოშინით მზარეული ქალი, და წინაფარიდან მაგიდაზე სამი ღორის თავი და ექვსი ფეხი დაუყარა. გაკვირვებულმა კნენამ გაჯავრებით ჰკითხა:

—„გდე მარია შესნოვ?!“

—„ვოტ ბარინა: 1, 2, 3, 4,—დაექვსი ღორის ფეხი დაუთვალა,“—ა ეტო ბარინა 3 გოლოვი პრიკაზალი: 3 გოლოვი შესნოვ, ვოტ ი პრინესლა.“—

ჭიტა

ნაშეუის ზღვაზე

VII სარკე

როგორც ყოველთვის, დღესაც უაზროდ დავებეტებოდი ბალში, ვიგრძენი, რომ არას დროს ასე ყურადღებით არ მაკვირდებოდენ მოსეირნენი ისინიც კი განცვიფრებით მიცქერდენ, ვინც ჩემს მისაღმებაზე ყოველთვის უსიამოვნოდ იშმუშნიდა მხრებს.

ფრთა გაშალა მივიწყებულმა თავმოყვარეობამ. უსაზღვრო სიამოვნებას განვიციდიდი, თითქოს ყველას ჩემი გაცნობა სურდა და მე, ამაყი, არავის ყურადღების ღირსად არ ვრაცხდი. აღფრთოვანებული დავბრუნდი შინ, დავდექ სარკის წინ, თითქოს მსურდა ჩემს ლანდზედაც შთაბეჭდილება მომეხდინა. მაგრამ, ჰოი, საშინელეება. ტანსაცმელი ისეთ ადგილას გამხეოდა, რომ სიტიტელეს ველარ ფარავდა. აი რა ყოფილა მიზეზი, რომ ასე დაჟინებით მომცქეროდენ. თურმე უკვირდათ, ხომ არ გავჩეხებულა თავხედი? ამ გვარ ტანსაცმელით როგორ ბედავს საზოგადოებაში გამოსვლასო, შეღონებული დავემხე და უხმოდ, უსიტყვოდ გამოვიტირე ჩემი ხანმოკლე ბედნიერება.

მის. ხომღარიშვი

ბ ა ხ ტ რ ი მ ნ ი

პოემა ვაჟა ფშაველასი

(კრიტიკული ექსკიზი)

„მოგესალმებით, ქედებო, მომაქვს სალამი გვიანი; ჩემსამც სამარეს ამკობენ თქვენი დეკა და ღვიანი. თქვენგანა გულობს ეს გული, შიგ გრძნობა უღულს ღვთიანი. თქვენი მიწოვავ მეტ ძუძუ, ლალიან-ბარაქიანი“.

ვაჟა ფშაველა

(პოემიდან „ბახტრიონი“)

ვაჟა ფშაველა

კავკასიონის მთების თითქმის შეაკულში, ღრე-კლდიანს და თოვლიან-ენიუდიანს ადგილზე მდებარეობს თუშ-ფშავ-ხევსურეთი, რომლის ქართველნი მკვიდრნი ცნობილნი არიან ჩუენს ისტორიაში თავისი თავგანწირულის სიყვარულით სჯერთოდ საქართველოსთვის: მათი მხნეობა, მათი სიმამაცე, მათი ვაჟაჯობა შეადგენენ საქართველოს ისტორიულის ცხოვრების დაუქკნობელ გვირგვინს... ღაღი მთის შვილები ეტრფოდნენ პოლიტიკურს თავისუფლებას და მის განსამტკიცებლად მზად იყვნენ შეეწირათ თავისი სიცოცხლე.

„ცოცხალს კი უნდა ეხუროს ვაჟაკსა ქული თავზედა, სიცოცხლეს აუგინასა სიკვდილი მიჯობს ხმაღზედა... როს ჩემი ბინა სხვას რჩება, ჩემი ცოლი და შვილები, თუ ღუშმნის ხმალი არ მომკლავს, მე თვითონ გავიგმირები!..“

აი, განწირული სულისკეთების ის სადი მოტავეები, რომელთათვისაც დღესაც თითქმის არ უღადატნია ფშავ-ხევსურეთს.

ფშავეთის შვილს პოეტს ვაჟას სამართლიანად შეგვიძლია ვუწოდოთ პირველ ხარისხიან მგოსანს, რომელიც პოეტურის აღმფრენის მხრით აკაკისთან ერთს ხაფეხურზე სდგას.. ღაღი მთის შვილი ვაჟა, დაჯილდოებული პოეტური ნაზი ბუნებით, განცხოველებული მგოსნური აღმფრენით, ღაიბადა და ღაიზარდა მთაცორიანს ფშავეთში, მას სამართლიანად შეუძლია სთქვას თავის თავზე, რომ ის დვიდლი შვილია მთებისა, „გაზრდილი მადლად მთების ქარიშხ-

ლით, ეღვით და ჭეჭითა... ვაჟა-ფშაველას თავის პოეტურს ნაწერებში წმიდა და ღრმა ქართული ენით გამოხატავს მთიელთა (თუშ-ფშავ-ხევსურეთს) სოფლმხედველობას და მათს წარსულს დიდებას, მათს გარდემოცემებს, სუკეთესო ზღაპარ-თქმულებებს და ამ მის მიერ გადმოხატულში ერთსა და იმავე დროს ჩაქსოვილია საერთო-საკაცობრიო მისწრაფებანი და იდეალებიც. პოეტი მიმართავს მთებს და ეუბნება:

„თქვენგანა გულობს ეს გული, შიგ გრძნობა უღულს ღვთიანი!..“

და, აი, ამ ღვთიანი გრძნობით აღფრთოვანებული ჩუენი მგოსანი თავის გამოხატულებაში ხედავს თავის თავს მდიდრად და გაიძახის:

„მთლად მე მეკუთვინის ქვეყანა, მთაში—მთა, ბარად—ბარია, ზღვა და ხმელეთი ერთიან, ცას ვარსკვლავები ჯარია...“

მაგრამ ამავე დროს, აგი გრძნობს, რომ შეკავშირებულია განსაცდელურ სამშობლოსთან, რომლის კეთილდევობისათვისაც იგი უნდა ზრუნავდეს:

„ხარს ვგვევარ ნაიალაღარს, რქით მიწასა ეჩხვერ, ვბუბუნებ; „ღმერთო! სამშობლო მიცოცხლე!“ მძინარეც ამას ვლუღუნებ... საწყალთ საწყლობა რომ მესმის, იმათ მაგივრად ვწუწუნებ; ხანდახან ჟინი ამიღებს, სიმღერას დავაგუგუნებ...“

პოეტი საქართველოს შვილია, ქართველი ერის ძე. ამის გამო იგი სდგას უმთავრესად ქართულს ნიადაცზე და თავისს ღვთიურს ჩანგს ამდერებს საქართველოს ღაჟვარდოვანი და ხავერდოვანი ცის ქვეშე; მის სხეულში მოქმედობს ქართველური სული, რომელიც თავისი მისწრაფებით და სოფლმხედველობით შეკავშირებულია ქართველი ერის სულიერს ბუნებაში ჩამადულს, მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში შემუშავებულს სოფლმხედველობასთან...

გაყამ არ დასტოვავ შეუმჩნეველად ანც ერთი საუურადღებო ისტორიული კარდმცემის, ანც ერთი ღრმა აზროვანი ზღაპარი და მოვლენა, რომელიც კი დანული იყო მის მთავარანსს 1 ამშობლოში... უფოელს მათგანს კარკენბობი მშრადს შთაბერა ზოკტური სული, - მის ჩონხსს შეაბა აზა თუ ხორცი, აზამედ იგი განცხოველს უკვდავი სულით და მოკვცა მრავალი მარტალიტი ზოკტურ ჩაწარმოებთა, რომელთ მეოსებოთ გამიდიდრდა ქართული მწერლობა და გამომსკურდა ის კეთილნი გრძობანნი და მისწრაფებანი, რომელთაც დაჯილდოვებულთა ხეუნი ერთი... ერთს ასეთს მარტალიტად ითვლებს მისი ზოკმა: „ბასტრიონი“, რომლის აღნაქსი შეკება იმ დროს, როდესაც ფშავ-თუშ-ხევსურთა დახმარებით სავმა გმირმა: ბიძინამ, შალვამ და ელიზბარამ მეჩვიდმეტე საუკუნის მესამოცე წლებში ამოსწვიტეს კახეთში დაბინავებულ მტრები, რომელთ შესახებ ამბობს ზოკმის ერთი გმირთაგანი კვირია, რომ მათ:

. „კახეთი
 მისცეს ქარსა და ნიავსა...
 აწიოკებენ ქალ-რძალსა,
 ნამუსსა ხდიან ძალად...
 მთელი კახეთი ქცეულა
 ჩიქილა მოხდილ ქალად...
 არა სჩანს ხელის შემქცევი,
 მტრის ამომყრელი ჯავრისა,
 კაცი არ რჩება მამყრელი
 და წინ წამძლოლი ჯარისა ..“

როგორც მოგვითხრობს საქართველოს ისტორია, მეჩვიდმეტე საუკუნეში ქართველთა არსებობის მზე ჩასვენებას ამბობდა...

კახეთში დასახლებულმა მტრმა განაგრძო ციხე ბასტრიონი, რომლის შესახებ ვახუშტი ბატონიშვილი ამბობს თავის გეოგრაფიაში: „უტოს ხევის შესართავის ზირის ზირ, აღაზნის აღმოსავლეთის კიდეა ზედა, ანც ციხე ბასტრიონი ანუ მალრანისა ესე უფოელ ანც დიდშენი და მავარი. (იხ. მისე ჟანაშვილის რედქციით დაბეჭდილი. 1904 წ. გვ. 166) ზოკმიდამ სჩანს, რომ ეს ციხე მართლად ძლიერ გამაგრებული უფოელ მტრის მიერ. ზოკმაში ქალი ლელა ამბობს:

„ნუ გავიწყდებთ, ბასტრიონს,
 ციხე სამ უღვათ მავარი.
 შიგნითაც მოწყობილი აქვთ
 სანგალ-საყურებ-საფარი.

კარებსა მავრა დაკეტილს
 ათას მხრივ უღვა ჩაფარი“

სწორედ თუშ-ფშავ-ხევსურები, როდესაც განიზრახეს ეშველათ მტრის მიერ დახვრულ კახელებისთვის იერებით ბასტრიონზე წავიდენ რადგან ბასტრიონი იყო იმისი ფეს მისკიდებელი ადგილი... მასში კვავდა მტრის ძლიერი რაზმი... და ესეც შეერთებულმა ჯარმა აიღო ორი ზირის თავგანწირვის შეხებით. ეს ორი ზირია კვირია და ლელა... კვირიას ჩავახებოთ ლელა განაგრვით მიდის ბასტრიონში, რომ თავგანწირვით კვირიასთან ერთად რაიმე არტოსთვის მოძქეთა. აი რას ეუბნება კვირია დად ნაფიცს ლელას:

„ჩვენ ორნი წავალთ ერთად,
 მივმართოთ მტრისა ბინასა;
 მივესალმები ყარაულს
 სხვებზე თავსმდგომს და წინასა.
 თან ვეტყვი: ყენს მოვართვი
 ფეშქაშად ტურფა ქალიო;
 ვთხოვთ მანუგეშოთ მენამცა,
 კაცი ვარ შესაწყალიო.
 კარს გავგიღებენ ციხისა,
 მარჯვეთ მოგვხედებით შიგნითა...
 ცისკრის ხანს მოვა ლაშქარი
 ჩვენც იქ დავხვდებით მარჯველად;
 ვეცდები კარი გავუღო,
 თუნდ დამკლან ციხის კარზედა“.

მისგანს თავგანწირულებით შესვლება კვირიას წინადადებას ლელა, რომელიც ეუბნება მას:

„ამხადა ვარ, შენი ქირიმე
 როგორც სჯობს, იცი უკედა...
 ვერ იყოს, როგორც შენ ამბობ,
 უარს არ ვიტყვი მავაზე!“
 კვირიამ და ლელამ შესწირეს თავი მსხვერ-
 ზლად ტკბილს სამშობლოს. ქართველთ გამარჯვება სვდათ.

კვლავ ამოაშუქა საქართველოში თავისუფლების ცხოველმყოფელმა მზემ, რომელმაც თვისი უკვდავი შარავანდედით სასიცოცხლოდ გამოიწვია დამარცხებული კახეთი. ეს ის დრო იყო, როგორც ამბობს გაყა:—

„როდესაც მთასა ლოცავდა ბარია, -
 როს სალოცავად მიაჩნდათ
 მთიელი ხალხის გვარია!..“

ილ. ფერაძე

(შემდეგი იქნება)

ტ ა ნ ჯ ვ ა

ღებუტატი აკაკი ჩხენკელი

გასულ კვირას პეტროგრადიდან თბილისს დაბრუნდა, ხოლო 9 მაისს ქუთაისს გაემგზავრა.

ტანჯვა მიმღერდა მწარე ნანას ჟამს დაბადების, ტანჯვა პირველად შემეგება გზაზე ცხოვრების. ტანჯვა მეუფლა, დამილოცა ეკლისა ქნარი, ტანჯვა ჩემი სიყვარულის ემზღემა არი. ტანჯვა მეძმო, მესატროფოვა, მეალერსება, ტანჯვა სამშობლოდ გარდამექცა, — მესალბუნება. ტანჯვა ჩირაღდნად მიმიძღვის, ჰფანტავს სიბნელეს, ტანჯვა მაყვარებს სიკოცხლეს, ტანჯვა სინათლეს; ტანჯვა ჩემთვის არის აწმყო, — იყო წარსულიც ტანჯვა მექნება ლხინ ცეკვა, და მომავალიც, ტანჯვა მიგლოცს, დამიტირებს თავისსა მკვდარსა, ტანჯვა, ვგონებ, მიღარაჯებს სამარის კარსა!

ს. ერთაწმინდელი

დავითაშვილი დღესასწაული

თბ. ქართველ ქალთა საზოგადოების მიმართ

თუ ივერიის ეკლესიას ამშვენებს მის ქეთამოწამებთან გვირგვინი, მისნი ასულნიც არ ჩამორჩიან მათ თავიანთ ძმებს და კეთილმისხურის მოღვაწეობით, თუ თავის განწირვით უდიდებიათ ჯვარცმული მაცხოვარი, ტვირთშიძეთა და მამრძალთა მოსარწლე.

საქართველოს ასულნი კრებულადაც კი წამებულან დაცინულ-ავდებულნი. ასეთი ამბავი მაგალითად, მოგხდა მულათა შემოსევის დროს. მტრებმა ქართველ მონაზნებს ხელთ მისცეს ღირ-ფანდურები, დაჭიდავს ეფენები და ატუნდრუკეს, ხოლო ბოლოს ვინც ჯვარცმული არა ჰქონა, სხვა ხალხთან ერთად, რომელსაც თავი შეეფარებინა ქვაბთახევის ტაძარში, დასწევს ტაძრის შიგნით და კარეთ აჭბუნებულის ტყენლითა.

მაგრამ წამებულ ქართველ ქალთა შორის პირველი ადგილი უჭირავს წმიდა ქეთევანსა, რომელიც იყო კასთა დედოფალი და უწყალო ტანჯვით წამებულ იქნა სპარსეთში შაჰაბაზის მიერ 1624 წ. მის ხსენებას ივერიის ეკლესია დღესასწაულობს ენკენისთვის 13-სა.

საქართველოს მშვენება, მისი დიდება, რომელიც დაუცხრომელის სხიოსნობით ჰბრწყინავს, მისი სამი ასულია: ნინო, თამარ და ქეთევან. პირველია განხორციელება მოციქულებრივი მოღვაწეობის და ახალი მოძღვრების ქადაგებისა, მეორე მადლი სათნოების და დიდ-

ბისა, ხოლო მესამე შეურყეველი წამების და მისთვის თავგანწირვისა.

თუ ნინოს და თამარის დღესასწაულები მოგვაცანებს ჩვენი მამულის ბედნიერ დღეს და დიდებასა, ქეთევანის დღესასწაული მის უბედურებას და დამცირებას გვიხატავს. ხალხის ერთობა, მისი სიმტკიცე მაშინ არის ნამდვილი, როცა იგი დღესასწაულობს მამულის არა მარტო გამარჯვებას, არამედ მის დამარცხებასაც, როცა ხალხს მამულის ღხინთან ერთად ჭირიცასხავს.

როგორც ქართველი დეებო სტდილობენ ნინოს და თამარის ხსენების ხალხში განმტკიცებასა, მათ პატივისცემას დღესასწაულებრივის გამოჩვენებით, ისევე უნდა მოგონონ მათთვის წამებული ქეთევან დედოფალიც და მისი ხსენების დღეც არა ნაკლები გამოჩვენებით იდეისასწაულთ.

ქართველობას, ქართველ დედებს ნინო-თამარი-ქეთევანი ბევრ რანგს ეუბნება. მისი გაცება შეიძლება მათი დროის შესწავლით, გამოჩვენებით, მათი ხსენების დღეს დიდის სატფურების გადასდით, როგორც საეკლესიო ისე საოქალაქო წესითა.

ვინ უნდა ითაოს ეს დიდი საქმე, თუ არ ქართველმა ქალებმა?

ენკენისთვის ცამეტეც შორს არ არის!

ივერი

კოსტუმების როგორც მკვლევარული

(მოგონებანი)

ნერონი

მსახიობი კ. მესხი მეტად ენა-მახვილი და მკვერმეტყველური ნიჭით იყო დაჯილდოებული მ-სი სიტყვა, საზოგადოებრივ ჭეიმებსა თუნადიმებზე წარმოთქმული, ყოველთვის ძლიერ შთაბეჭდილებას სტოვებდა მსმენელებზე...

ამ რამდენიმე წლის წინად კო-

ქართველი მსახიობის იყო ერთ-ერთი საუკეთესო სიტყვათაგანით, რომელიც კი წარმოითქვა იუბილიაის პატივსაცემლად გამართულ წარმოდგენაზეო...

აგრედვე აღსანიშნავია მეორე სიტყვა კ. მესხისა, როგორც მისი მაღალი მკვერმეტყველური ნიჭის დამახასიათებელი. ეს სიტყვა იმავე სუბბათაშვილისადმა მიმართული მოვიყვანთ ამ სიტყვას შემოკლებითა:

— „არა შენი მოღვაწეობის და სცენის უანგარო შრომის აღსანიშნავად გამოგზავნა მე შენმა შორეულმა სამშობლო საქართველომ.. ამას ჩემზე უკეთ შესძლებს შენი ნიჭისა და მოღვაწეობის პირადი მოწამე

ტე ჩვენი თანამემამულის იუჟი-ნი-სუმბათაშვილის იუბილეზე იყო გაგზავნილი დასასწრებლად. მის სცენაზე გამოსვლას აი როგორ აგვიწერს მ-სკოვის ერთ-ერთი გაზეთი:

— „სხვა და სხვა მომლოცველთა შორის, უეცრად გამოჩნდა სცენაზე ქართულ ლამაზ კოსტიუმში სხარტად გამოწყობილი ქართველი მსახიობი და გაისმა მისი სიტყვა ძლიერი, აღფრთოვანებული აქცენტით. სიტყვის დაწყებისთანავე თითქოს სი-

პატა

ცილი ერეოდათ მსმენელებს, მაგრამ აი მეორე ფრაზა არ დაეთავებია, როდესაც მას აღფრთოვანებულმა საზოგადოებამ რამდენჯერმე შეაწყვეტია სიტყვა მხურვალე ტაშის ცემით.

ბოლოს მესხმა დაათავა შემდეგი სიტყვებით: — „შენ განშორდი სამშობლო საქართველოს, შენ, როგორც მსახიობმა, უღალატე — სამშობლო სცენას, როგორც მწერალმა — სამშობლო ენას, მაგრამ ჩვენ არ გვიცხავთ ამისთვის, რადგან შენ ლალატი აღალატი“ — თვე გამოიყიდეთ!..

ბოლოს გაზეთი დასძენს, რომ სიტყვა

მოსკოვის საზოგადოება. მე კავკასიონის მაღალი მთის მწვერვალების, შენი დების და ძმების, პატარა საქართველოს პატარა მსახიობთაგან მოგიტანე გულწრფელი სალამი შენ დიდ მსახიობს პატარა თეატრისას. აღფრთოვანებულ სალამს გიშლი ფერხთა წინ!..

სამშობლო შენი ამაყობს მით, რომ შენი ნიჭი, სულიერი ავლადიდება მიუძღვენ რუსეთის გულს — მოსკოვს, როგორც, ღირსეული ძღვენი რუსეთის აზროვ-

ნებისა, შემოკმე-დებისა, და ხელოვნების საგანძურში შეტანილი, ჩვენ, შენი უმცროსი ძმები მსახიობები ბედნიერები ვართ მით, რომ შენი ღვთიური ნიჭის საუკეთესო ქმნილება მიუძღვენი შენ სამშობლო-საქართველოს!.. მაშნურაინ ნუ იტ-

პეტრუჩიო

ვის, რომ შენ უღალატე სამშობლო სცენას, შენ ღალატი „ღალატი“-თვე გამოისყიდეო.“

არა ნაკლებ საყურადღებოა მესამე სიტყვა კ. მესხისა, რომელიც განსვენებულმა მარიამ ნიკოლოზის ასულს: ერმოლოვისას უთხრა მოსკოვში.

— „მოგმართავ შენ არა იმიტომ, რომ ვიბაასო შენ ზე, ღვთისგან ბოძებულ ჩემმეგობარზე! არა! შენთან დავიდარაბა გავათავე (ხალხში სიცილია და ტაში). მაგრამ შენ ხარ მიზეზი ყოველთა მიზეზთა და ამიტომ მოვითხოვ შენს ყურადღებას მე არ ამისრულებია შენი ბრძანება თუცა, ღმერთთა მოწამე, ამნაირ ბრძანებას მე არ ვსაქიროვბდი. ამას შენც მიხედები!.. (სიცილია) სამშობლოდან წამოსვლისას მე მიბრძნეს, რომ როდესაც დავინახავდი თქვენ— დიდებულ მარიამ ნიკოლოზის ასულს ერმოლოვისას (აქ საზოგადოება ადგა და ოვაცია გაუშართა, როგორც ერმოლოვისას, ისე კ. მესხს), მთელი საქართველოს სახელით თავი დამეხარნა მოწიწებით (შეუწყვეტელი ტაში). შეუდარებელი მ. ნ. გუშინ, როდესაც მე დავინახე თქვენი საკვირველი თვალები ცრემლებით სავსე— ჩემი გულის სიმები ათრთოლდენ! (ძლიერი ტაში) მე მაშინათვე მიხვდები, თუ როგორ

მოგანიჭათ თქვენ ალ. ივანეს ძემ (საერთო სიცილი და ტაში), მოწიწებით სალამს გიძღვნით იცოცხლეთ დიდხანს და უფრო ძლიერაცხვით აღანთეთის გულნი, რომელნიც არა ერთხელ ადგივნიათ ზენაარი ნიკით.“

ამ სიტყვებით აღფრთოვანებული ერმოლოვის

ნაპოლეონი

ქალი მივიდა და მხურვალე ამბორი უძღვნა ნიკიერ მქვერმეტყველს!.. ამის შემდეგ

იუბილიარმა სუმბათაშვილმა მიმართა კოტეს:

— „ძვირფასო ძმაო და მეგობარო კოტე! გადაეცი ჩემს ძვრფასს საქართველოს, რომ შენი გუშინდელი სიტყვებისთვის მე ვკოცნი ჩემ სამშობლო მიწას და, იმ სიტყვებისთვის კი, რომლითაც შენ მიჰმართე ჩემს ძვირფას დას, მზადა ვარ მოგწყუო ეს მიწა ჩემი საკუთარი სისხლით“—ო!..

ქართველი საზოგადოება იცნობს კ. მესხის მიერ სადილ-ნადიმებზე ანუ საზეიმო დღესასწაულებზე წარმოთქმულ სხარტულა, მახვილ, მალალ-შინარსიან სიტყვებს. მისი სიტყვა თითქმის მუდამ ზმათა მსგავსი იყო, მხატვრული, ორ აზროვნული. ასეთი იყო მაგ.— ბალმონტის სადღევრძელო, ი. გედევანიშვილის ხოტბა და სხ.

ამ ზელო მოყვანილ სიტყვებიდან ნათლად სჩანს, თუ რა ნიკიერი, მქვერმეტყველი და გულ-შემატკივარი ადამიანი დაჰკარგა სამშობლომ კ. მესხის უდროო ვარდაცვალებით!..

დიდება და ქება შენდა სამშობლოს ძვირფასო შვილო, დაუვიწყარო კოტე, რომ ირნათლად მოიხადე ვალი შენი მრავალტანჯული ერის წინაშე!.. ვ. გორგაძე

ნაპოლეონი

უნდა იტანჯებოდეთ თქვენ ამდენი სიყვარულის გრძნობით აღსავსე (ბრავო, ბრავო!) და მომავონდა, რომ თქვენ ერთად ერთი რუსი ქალი ხართ, რომელიც იტანჯებოდით, როგორც ქართველი დედა!.. (ბრავო!) აი, ამ ტანჯვისთვის, რომელიც

მაჭარაშვილი

მწირო - სარდალი

(გავრცელება. იხ. „თ და ც.“ № 19)

მოქმედება მიორა

იგივე ადგილი

გივი (დრმად ჩაფიქრებული, კოკით ხელში მღლის წუაროსთან და დახსრება, რამ წუალი ამოიდას, მაგრამ უკრდად კოკა ქვასე ზაუხვ-დება და დაიშხვრება, შეშუფოებით) გატყდა!..

(ასწევს ხელში შერჩენილ კოკის ნატყსს და გრძნობათ) ნეტა შენ, ჩემო მუდმივო თანამშრომელო, მორჩი წვალეხას: აწ ხელს ვერავინ ვეღარ წამოგკრავს და ვერ შევირყევს თავისუფლებას!.. დიდის სამყაროს მცირე ნაწილო, კვლავ შეუერთდი მშობელ ბუნებას და საუკუნოდ მეც სანატრელ, აღუშფოთებელ ტკბილ მოსვენებას, — განთავისუფლდი, გაარაფერდი!..

(გადააგაქვს ნატყსს) ოჰ, ღმერთო, ნეტა, როდის იქნება, რომ მეც შეღირსოს, ამნაირადვე გაარაფრება და მოსვენება; რომ, მოკლებული თავისუფლებას, — რაღაც უბრალო ნივთი საწყალი არ ვმცონარებდე ამ ქვეყანაზე, აღარც მკვდარი და აღარც ცოცხალი?..

(ჩაფიქრდება) ნეტა ვიცოდე მანც, ვინ იყო ის მშვენიერი, ტურფა ასული: სული მაცდური ჯოჯოხეთისა, თუ ანგელოსი, ცით ჩამოსული?.. როგორ ატკობდა თვალს მისი სახე, სახე უმანკო და მადლიანი, ყურს მისი ნაზი და ნარნარი ხმა და გონებასა მისი კვიანი მსჯელობა, — არა ცივი და მშრალი, სულის და გულის აღმფრთოვნებელი, გრძობის მომგვრელი, დამაფიქრველი და კაცის ცამდე ამბალღებელი!.. არ ჰგავდა დედას, მარად მოწყენილს, სახე მოღრუბლულს, შუბლ-შექმუნენილსა და წარბებ შეკრულს, მრისხანე კერპებს, ვერ ათქმევინებ რომ სიტყვას ტკბილსა! ოცი წლისა ვარ და გუშინდლამდის

ლომბიერი და ალერსიანი ხმა არ მსმენია; გუშინ პირველად ვნახე ცოცხალი ადამიანი და მეც გავცოცხლდი, კაცადა გავხდი; აქამდის მხოლოდ ლანდი, აჩრდილი, — როგორც ბერები და დედა ჩემი, რაღაც უსულო მანქანად ქმნილი!.. ჩაფიქრდება) „მკვდარია უქმი სარწმუნოება; ღმერთს ღვაწლი უნდა, არა სიტყვაო, — როცა ქვეყანას მტერი აოხრებს, რად მინდა მარტო შენი ლოცვაო?“ ქეშმარიტია! რა აქვთ საერთო ქვეყნისთვის ჯვარცმულ ქრისტეს მოძღვრებას, კეთილ საქმეთა მარადის მთხოვნელს, და განდგომილსა ჩვენსა ცხოვრებას?.. მის მაგიერ, რომ ტანჯულთ უშველოთ და შევიწყალოთ გაქირვებულნი, ჩვენ სულ ელოცულობთ, მხოლოდ ელოცულობთ, მონასტრის კედლებს შეფარებულნი!.. თვით მაცხოვარი განა არ იყო, რომ ბევრი ლოცვა ჩვენ აგვიკრძალა და ნაცვლად მრავალმეტყველებისა მოკლე „ამამო ჩვენო“ გვასწავლა?..

(ჩაფიქრდება. შემოდის ნინო; დაინახავს გივის და, გახსრებული, უახლოვდება) ნინო დილა მშვიდობის, გივი! . გივი (ასწევს თავს და, თან გახსრებული, თან გაკვირვებული, უყურებს) გივიო?! ნინო ჰო!.. განა გივის არ გეძახიან?.. გივი (ნადგლით) მეძახდნენ წინად, დიდი ხნის წინად; ახლა კი სულ სხვა სახელი მქვიან!.. გივი ბავშვობის დროს მერქვა მხოლოდ და, მონასტერში რომ მომიყვანეს, ვით ბერად აღთქმულს, როგორც წესია, იმ წამს სახელიც გამომიცვალეს! დღეს გიორგი ვარ!.. შენ სიღან იცი, რომ ბავშვობის დროს გივი ვიყავი?.. ნინო ვიცი, ხომ ხედავ?.. ბევრი სხვაც ვიცი

ჩემო კეთილო, შენი ამბავი,
 რაც შენთვის თურმე საიდუმლოა
 და, აი, კიდევ მისთვის მოვედი,
 რომ გითხრა ყველა და დაგაჯერო,
 ახლავე შენი შესცვალო ბედი:
 უარპყო მწირის ეგ სამოსელი,
 გახდე ღირსეულ მამულიშვილად,
 რაც, ვით ღიდებულ მამის შემკვიდრეს,
 თვითონ განგებამ გარგუნა წილად!..
 აბა, შენვე სთქვი, განა ვერა გრძნობ,
 რომ არ ხარ ბერად დაბადებული;
 რომ შენ ვაჟაკურ ქაბუკ ძარღვებში
 გმირთა სისხლი სჩქეფს აღქაფებული,
 და შენი საქმე ნამეტურ ახლა,
 როცა სამშობლოს გაათურებელი
 მტერი დაესხა, ლოცვა კი არა,
 ბრძოლაა, ბრძოლა თავდადებული?..

(გივი საშინლად იტანკება, ნინო მიუხსლოვ-
 დება და კიდევ უნდა რაღაც უთხრას, მაგრამ
 ამ დროს საჩქაროდ შემოიჭრება მანანა; უკან
 მსახური მოსდევს).

ნინო (შეშინებული მანანას) რა ამბავია?

მანანა (აჩქარებით) ეს არის, შალვა
 მოუყვანიათ, მძიმედ დაქრილი..

ნინო (თავში ხელებს შემოაკრავს და საში-
 ნელის ტანჯვით) ღმერთო!.. (მანანას)

წავიდეთ!.. (გივის) მშვეითობით გივი!..

(მიდის ჩქარა ნაბიჯით. მანანა და მსახურნი
 თან გაჰყვებიან)

გივი (გაყოლებს თვალებს ნინოს და ტანჯვით)
 ოჰ, ამ სიცოცხლეს არ სჯობს სიკვდილი?

(ჩაფიქრდება. ცოტა ხნის შემდეგ შემოდის
 კოჭლი მოხუცი; შეიარაღებულია და ხელშიც
 ჯოხის მაგივრად ხმალი უჭირავს)

მოხუცი (მოდის წყაროსთან და გივის)

გამარჯვება შენი

გივი (გამოერკვევს ფიქრებისაგან)

შენც გაგიმარჯოს!

მოხუცი რაღა ხარ ეგრე დაღონებული?

გივი ეჰ, ნულარ მკითხავი!..

მოხუცი შენი ნებაა!..

თუმც როგორც მამა მოხუცებული,
 ამას კი გეტყვი: შენებრ ქაბუკი
 არ უნდა იდგეს დაფიქრებული,
 მაშინ, როდესაც ვით მეომარი,

როდესაც მტერი დაგვესხა თავზე,
 სამშობლოსათვის ის საჭიროა!..
 ერთი მითხარი რა ფიქრის დროა?..
 შენ კი არა, მეც, საპყარ მოხუცსა
 არ მთმითმინა გულმა შინ ვიჯდე,
 როცა ომია და წამოვედი,
 რომ ბრძოლის ველზე კიდევ მივიდე! .

გივი როგორ, ნუთუ შენც უნდა იბრძოლო?!.

მოხუცი რიტომ? ფეხი მაქვს მხოლოდ
 წამხდარი

წინად მიღებულ ქრილობისაგან,
 მკლავი კი ისევ ისე მაგარი
 და შევძლებ ბრძოლას! ესეც არ იყოს,
 ვნახავ მაინცა, ჩემი შვილები
 როგორ იბრძვიან და ვაჟაკობენ,
 ჩემგან გაზრდილნი და გაწრთენილები!..

გივი ომში რამდენი შვილი გყავს?

მოხუცი ორი;

ორიც ემსხვერპლა მამულსა წინად.

გივი ნეტავი იმათ!..

მოხუცი ცოცხლებს თუ მკვდრებსა?

გივი ყველას, რომ, შენებრ, მამა ხვდათ
 წილად.

მოხუცი შენ არ გყავს მამა?

გივი არა, არა მყავს.

მოხუცი (შეხედავს თანაგრძნობით; შემდეგ
 წყაღს დაღვს და აღტაცებით)

ვიშ, რა წყალია ეს დალოცვილი!..

(გივის) მშვიდობით! კიდევ გეტყვი: ომის დროს
 იქ უნდა იყოს შენებრ ყმაწვილი!.. (მიდის)

დაწყე პეჩუკო

(გავრძელება იქნება)

კომპ. კ. ფოცხვერაშვილი

კომპოზიტორის ფუჯავზე რომ ვმსჯელობ-
 დით, მაშინ დაზნინდით მკითხველთ მის სი-
 ფთხიურ ნაწარმოების გარჩევას.

ვალად ვრაცხთ აღვნიშნათ ის კარეოქობა,
 რომ ჩვენს მუსიკის მეთვალყურე, საზოგადოთ,
 ძალიან ცუდ პირობებშია ჩამდგარი მით,
 რომ არც ერთი ჩვენის კომპოზიტორის
 დიდი ნაწარმოები არ არის დაბეჭდილი;

მარტიურის ხელში ჩაგდება ყოფილად შეუძლებელია და მეთვალყურე უნდა დაენდოს მარტო თავის სმენას და შთაბეჭდილებას. ამ შემთხვევაში კი ყოფილად შესაძლებელია მეთვალყურეს სმენამაც უმტურუნოს, მახსოვრობამაც და კომპოზიტორსე შემდგარი დასკვნა გამოაყვანოს. ამიტომ ჭეშრურობით, ცოდვის თავიდან ასაცდენად, ვიდრე მარტიურს საზოგადოების კუთვნილებად გახდებოდას, ჩვენ ბ. ფოცხვერაშვილის სიფონიურ ნაწარმოებზე საზოგადო შთაბეჭდილებას გამოვსთქვათ.

როდესაც შემთხვევა მოგვეცა კომპოზიტორის მუსიკალური სურათი „კერზთა დამსობა“ და სიმფონიური ზოგმა „ოქმულეა ამირანსე“ მოგვესმინა, ჩვენ საყვებით განვიზიარეთ ის აღფრთოვანება, რომელსაც განიცდიდენ ქართველი მსმენელები სხვა და სხვა ქალაქებში. ეს აღფრთოვანება გამოწვეული იყო იმ ქართულ და ტაბიურ აღმოსავლეთურ მელოდიებით, რომელნიც კომპოზიტორს ხელაფურად აქვს შეტანილი თავის ნაწარმოებში და რომელნიც მსმენელს გულის სიღრმეში სწვდებიან.

მაგრამ ჩვენ ამით არ შეგვიძლიან დაგვიმყოფოდეთ. სიმფონიურ და საბაერო ნაწარმოებშიც მკენ უფრო სხვას მოველით, ვიდრე უბრალო მელოდიის წარმონიშნავს, რადგანაც ამ მატარა საქმეს უბრალო ფორტარტო კარგად შეასრულებს. სიმფონიურმა ნაწარმოებმა უნდა მოახდინოს მსმენელსე შთაბეჭდილება თავისი მუსიკალური ფორმით (ტენიკის მხრით) და თავისი იდეით. ეს ორი მხარე სიმფონიურ ნაწარმოებისა — სული და ხორცი — ერთად უნდა იყოს შესმატბილებული, ურამდისოდაც მუსიკა ვერ იმუიკებს.

ამ მხრით რომ შეგხედოთ ბ. ფოცხვერაშვილის კომპოზიციებს „ოქმულეა ამირანსე“ ს და „კერზთა დამსობა“-ს, დაინახავთ შემდეგს: თავისი შინაარსით და იდეით ორივე სრულია. ბრძოლა კეთილისა და ბოროტისა (ამირანის), ატრედეგი ბრძოლა კერზობისა ქრისტიანობასთან და უგანასკელის გამარჯვება მათში ნათლად გამოსტერეტს; მაგრამ რამდენად ეს ნათელი იდეა, სული ზიებისა კომპოზიტორს ხორციითა აქვს შესხმული და რამდენად სრულ მუსიკალურ ფორმაში აქვს ჩამოყალიბებული, ეს სულ სხვაა.

ამ კომპოზიტორი ცოტათი მოიკატლებს. ამ მხრივ ორივე ნაწარმოები სუსტ შთაბეჭდილებას სტოვებს მსმენელზე.

სიმფონიური ზოგმა „ოქმულეა ამირანსე“ შესდგება რამოდენიმე ნაწილისაგან და თითოეული ნაწილი აკინძულია რომელიმე ქართულ მელოდიასე; მაგრამ ამ აკინძულს მელოდიას არც უღა აქვს, არც ვარაუი და არც რაიმე სხვა დამამშვენებელი მასალა. მუსიკა არის ძალიან მსუბუქი, აკლია თემატიური დამუშავება, „სიმსუქნი“ და აკორდების მრავალფეროვნება.

საზოგადო მუსიკის წარმომადგენელი სხვიციც არიან: ბერლიოზი, ლისტო, ჩაიკოვსკი და ბევრნი სხვანი, მაგრამ რომ შევადროთ იმათი სიმფონიური ზოგები ჩვენის კომპოზიტორისას, დიდს განსხვავებას დავინახათ. ბ. ფოცხვერაშვილი მათ ძალიან შორს ჩამორჩება, მიუხედავად იმისა, რომ ლისტო და ბერლიოზი მამინ იღვწოდნენ, როდესაც ორკესტრის ღმერთი რ. ვაგნერი ასლად გამოდიოდა ასპარეზსე და რომელთათვისაც ვაგნერისა, რიმსკი-კორსაკოვისა, მელერისა და რ. ტრაუსის ტენიკა მიუწდომელი იყო. ბ. ფოცხვერაშვილს კი, როგორც ასლი სკოლის მოწაფეს, ეგულა ეს ხელთა აქვს.

ასეთსავე მდარე შთაბეჭდილებას სტოვებს მისი მუსიკალური სურათი „კერზთა დამსობა“. იქ, სადაც კომპოზიტორი მელოდისტია, ის ღმერთია, იქ თავისი ხელაფურად შეხვეებულ მელოდიებით თვით რქსინისა და ვერდის გვავტენებს, მაგრამ იქ, სადაც ორკესტრის სიმძლავრე და ტენიკური მხარე უნდა გვავტენობინოს, ის თვით რქსინსედაც და ვერდიხედაც სუსტია.

თუ შეხსიერება არ გვატუეებს, „კერზთა დამსობაში“ ორკესტრი თავიდან ბოლომდის ერთ ლეით-მოტივს აჯდურებს, რაიც არამც თუ რაიმე შთაბეჭდილებას სტოვებს მსმენელსედა, რამედ აღეფებს კიდეც. ეს ლეით-მოტივების მანერა ვერ უმბატობათ თვით დიდ რ. ვაგნერისათვის და აბა ასლად კომპოზიტორს როგორ დაინდობენ.

„კერზთა დამსობა“-ში ფინალი (ქარიშხალი) ისე არის დაწერილი ორკესტრისათვის, რომ მსმენელი განცვიფრებით ეკითხება თავის თავს — სად, როდის იყო ქარიშხალი? არც ერ-

თი ეგეპტი არა აქვს კომპოზიტორს შეტანილი, რომლითაც შეიძლება დეს ორკესტრში: შეტქმნას ქარიშხლის ილიუზია.

შორს რომ არ წავიდეთ და უცხო კომპოზიტორებს თავი დავანებოთ, ჩვენ შეგვიძლიან სიმეფონისტს ბ. ფიტცჯერალდის შევადაროთ მეორე ჩვენი სიმეფონისტი ბ. ზრუფილი, რომელსაც სრულიად განსაკუთრებული ალაგი უკავია ჩვენს მუსიკალურ ლიტერატურაში და რომელიც თავისი მუსიკალური კომპოზიციებით ბევრს გამოჩენილს უცხო მუსიკოსს ამოუდგება გვერდში, ბევრს დატყარავს კიდეც; მაგრამ ჩვენ იმას ვერ ვიგნობთ, ჩვენი მუსიკოსები (ცოტას გამოკლებით) მას შურის თვალთ უეურებენ, სასოგადოებას კიდეც ვერ აუწონ-დაუწონია, რის წყალობითაც ბ. ზრუფილი, იმის მაგივრად, რომ თბილისში იყოს და აქ შეიძლოს სამკაღს, იძულებულია მოსკოვში ჰქვავდეს თავის ძაღას შაურთან გაკვეთილებზე, და რადესაც იგი იქ ჩაკვდება უნიდავთ შრდმით მოქანცული, ჩვენ მაშინ დავიკრავთ ცხვირში და ზატყას ვტყმთ დიადის დამარხვით, ვინაიდან ქართულ ერისათვის თერმე მიტყვალებული უფრო ძვირი დარებულია ვიდრე ცოცხალი.

ვიშვარებთ, რომ ბ-მა ფიტცჯერალდმა დიდი უურადლება უნდა მიაქციოს ორკესტრს, ურდმდისოდაც მისი მუსიკა დაემსგავსება ჩინჩს, მისი მუსიკალური იდეა დაემსგავსება ღამაზ ქალს ძინძ-მანძებში გამოკრულს და არა ღაზათად მოკაზმულს.

გ. საყვარელიძე

გამხდარი მარ?!.

(დასასრული. იხ „თ. და ც.“ № 18 და 19)

III

ისეთი ალიაქოთი, ისეთი აურ-ზაური იყო ამდგარი მთელ ბაზარში, ისეთი ერთმული გაისმოდა ირგვლივ, რომ ძაღლი პატრონს ვეღარ სცნობდა. მოვკრენი გარედ გამოლაგებულიყვნენ და ყველას რაღაც არა ჩვეულებრივი აღტაცება—სიმხიარული ეტყობოდა. ჩასუქებული-დამრგვალებული მიკიტნებიც-კი, რომელთაც, ქვიყნა რომ იქცეოდეს, გარედ ვერ გამოახედებთ, ქუჩაში

გამომხეურებულიყვნენ და ისრე გულამოსყვნით ხითხითებდნენ, ისეთს აუწერელს მხიარულებას შეადევრო მთელი მათი არსება, გეგონებოდათ ამ ქვიყნიურს მთელს სიმხიარულეს მხოლოდ მათთვის მოუტლიათ და დაგადმეტებულის სიცილისაგან ხომ ოფლში იწურებოდნენ.

თვითონ ბაზარიც იშვიათ სანახაობას წარმოადგენდა: ადამიანები, ოთხფეხი ცხოველები, ნავაფი და მტვერი, ყველა ღომხალსავით ერთი-ერთმანეთში არეულიყო და საერთო მხიარუებაში ყველანი თვალსაჩინო როლს თამაშობდნენ.

ამ ალიაქოთს ზედ ერთვოდა დაუსრულებელი სტყენა და ქუჩის მაწანწალათა გულშემზარავი ღრიანცელი.

უცბად ერთ სარდაფთან ხალხი შეკგუფდა და წამს ისევე გაიფანტა. ღვინის სარდაფიდან ვიღაც გასისხლიანებული, მაღალი და გამხდარი კაცი ამოვარდა. დასისხლიანებულს თვალებს საშინლად აბრიალებდა და ახალს მსხვერპლს ეძებდა. ბრბო-კი შორი ახლოს გაჩერებულიყო და ახალს მოქმედებას მოელოდა.

— მოშორდით!.. აღარ დაიშლებით? რა, მხეცი ხომ არ არის?.. თქვენ ისეთი ხალხი ხართ, ქვიანსაც შევშლით, დაიშაღვინო! — უყვიროდა თავ-წასულს ბრბოს ბაზრია დარაჯი. მაგრამ ხალხი მაინც ჯიუტობდა და ადგილიდან არ იძროდა.

— მე ვარ გამხდარი, მე?.. აბა ძობრძანდით ვინც კაი ბიჭები ხართ და ვსინჯოთ... მოდით რაღა! . არ გესმით?!. — შევძრიალა დასისხლიანებულმა კაცმა და თავმოყრილ ხალხისაკენ გაიწია

— უუუ .. არიქათ!.. — იგრიალა დაფეთებულმა ბრბომ და ქერებსავით აქეთ-იქით გაიფანტა.

— არიქათ!.. დუქნებში შეიმალეთ. დუქნებში, — ღაცივირა ვიღაცამ და გათამამებულმა ვაჭრებმაც იკადრეს დუქნებში შეძრომა.

— ტრაახ.. ტრაახ!.. — ჩაიმტვრა ერთი დარაბა და მუშტებ-მოღერებული დასისხლიანებული კაცი ერთს სამიკიტნოში შეიქრა.

— ჩხრრრ... — აჩხრიალა ქურკლებმა და ერთი უბედურების ალიაქოთი ასტყდა შიგ.

— პოლიცია!.. მამასახლისი!.. — ყვიროდა ხმა წასული ვილაცა შიგნით და ცოტა ხანს უკან კიდევ ბარე სამიოდ მიბეგვილი კაცი გამოვარდა იქიდან. მათ დასისხლიანებული კაცი მოსდევდა დამკლავებული.

— მე ვარ გამხდარი?.. აბა ახლა მე და შენ ვინჯოთ. — შეპღრიალა მან დარაჯებს უკან მიმალულს მიკიტანს და საყელოში სწვდა. ჯერ დააბურთავა, შემდეგ შეაჩერა, მერე გაუდგა განზე და ისრე მძლავრად სცხო წიხლი მუცელში, რომ საცოდავი მსხვერპლი გულშემოყრილი მიწაზე გაგორდა.

— ვაიმე!.. მუცელი, მუცელი!.. მიშველეთ!.. — წამოიქნა ვლა ოდნავ სიკვდილის პირას მიმდგარმა და რის ვაი-ვაგლახით სამიკიტნოში შეაგორეს ის.

— აი მამა ვაცხოხნე მისი, ვინცხამ შენ მოგთელა. აუ რავე გეგონა? ყველა მოჯამაგირე ხომ არ გგონია?.. — ჩაელაპარაკა ღიმილით იმ სამიკიტნოს ერთმა უკაყოფილო მოჯამაგირეთაგანმა და „ხაზინის“ გასვრილს ქულს წმენდა დაუწყაო.

დასისხლიანებული ჩემომარი არა სცხრებოდა.

— ჰა, მამ შე გამხდარი ვარ?.. არ გამოვდგები სამსახურში?.. ეი, შენ ღიპიანო, აბა აქეთ მოზრძანდი. — უყვირა მა ქუჩაში თავისთვის მიმავალ მემანქანეს, რომელიც ყოველის უარის უთქმელად და უშიშრად მიუახლოვდა დასისხლიანებულს.

— ვაიმე!.. გაისმა ხალხში ჩოჩქოლი — დაილუპა უბედური...

— ტყლაშუმში!.. — გაისმა ჰაერში და მემანქანეს წუშპეში მოხვდა ქვაპვანი.

— ახლა წადი და მოახსენე შენს უფროსებს და ექიმს, რომ განხდარმა ვანო კუნძიაშვილმა მითავაზა თავისი გამხდარი ხელებით ეს სილათქო. მიიძახა მემანქანეს და ვილაცას კიდევ დაუბირა ვალახვა, მაგრამ ამ დროს დარაჯებმაც მოუსწრეს და გააფთრებული ვანო თოკით მაგრა შეჭკოქეს.

— გამიშვით!.. გამიშვით ერთი კიდევ. — ღრიალებდა დორბლ მორეული მეომარი და გახარებული ბრბოსაკენ იწვედა.

— უუუ!... უუუ!.. — უკიოდა ბრბო და დამორჩილებულს ვანოს, ბუხსავით გარს ეხვეოდა.

როდესაც ძალაზე ნაბეგვი ვანო ნაობახტიდან გამოუშვეს, ხმა ამოუდებლივ სასოვლო გზაზე გავარდა, ეტხელ შეჩერდა, მინხედ-მოიხედა და შემდეგ კი შურდულსავით ქვევით დაეშვა.

— — —
ამ შემთხვევის შემდეგ, აღარავის უნახავს ვანო ბ. ხარში გავლილი. მუდამ ჩაფიქრებული და დარცხენილი ოჯახში ფუსფუსებს და შეშლილსავით სულ ამას ბუტბუტებს. ჰმ! გამხდარი ვარ!.. მერე რა ვუყოთ, რომ გამხდარი ვარ?..

მეზობლები ხომ შეშლილად სთვლიან ვანოს, სათოფეზე არ ეკარებიან და მისი ერთი დანახვა — შიშის ქარს იწვევს თვითეულ მათგანში

ნიკო სიხარულიძე

სახალხო თეატრის ისტორია

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 16)

მარიამ დემურია

1896 წელს სელმეორედ დაუბრუნდით ავჭალის აუდიტორიას, ნუბართვა იოსებ ქუთათელაძემ აიღო. ქართულ სელოსანთა ამხანაგობის ინცვლად — ქართული თეატრალური სექცია დაერქო. შესდგა ინტელიგენტური სექცია, რომელშიაც ირიცხვადუნ მარიაშ დემურია, გიორგი დასისხვილი და იოსებ ქუთათელაძე ძველი

სტენის მოყვარეთა გარდა სხვა ახალგაზრდები შეერბინენ და მუხათ გამართულ სტენაზე სექციამ დაიწყო მოქმედება. თუმცა სელოსანთა ამხანაგობას არ მოეწონა მთელი უფლებების ასეოი ჩამართმევა, რადგან არც ერთს არ ეღიარსა თავის დაწეებულ საქმის სექციის წევრობა, მაგრამ საქმის სიყვარული იმდენად აყო გამჟღადრი

თვითეულის გულში, რომ ენერგიულად ასრულებდა სექციის დაჯგუფებას და საქმეს არც ერთი ზემოდა დასასყელებული მუშა არ ჩამოშორებია. თავდაზარეულად ძალიან ბევრი მოაწვდა, როგორც სექციის წევრობის მოსურნე, ისე სტენის მოყვარე მკვრამ სხვადასხვა თეატრის საქმე არც ისე ადვილი იყო მაშინ, როგორც იმათ შორიდან ეგონათ. სხვადასხვა თეატრის საქმე თხოვლობდა სირბილს, დადგმას, ტალახში სიარულს, ერთის სიტყვით შავს საქმეს, და რადგანაც ზოგიერთა სუსტი ნერვებისანი ვერასძლებდა, ისევე მალე ანაბეზდა თავს. სექცია იძულებული იყო სხვა ახალი წევრი ან სტენის მოყვარე მოეწვია, ახლა ა) სხვის წასვლის შერე კიდევ სხვა და სელ ნაარ-ნაირი ხალხით იყო სექცია აჭრელებული. ზოგი ერთ თვეს რჩებოდა, ზოგი ორ კვირას, ზოგი ორ თვეს და ასე თითქოს ერთმა შერე გამოცვალაო, ისე იცვლებოდნენ სექციის წევრები და სტენის მოყვარენი. მკვრამ მოუხედავად ამისა, წარმოდგენების მართვა სხვადასხვა თეატრში მაინც არ შეწყვეტილა იმ სექციის წევრების და სტენის მოყვარეთა წყალობით, რომლებიც ერთს ან ორს წელიწადს მაინც რჩებოდნენ სექციის წევრად ან სტენის მოყვარედ.

გიორგი ჯაბაური

ქართული სახიობა

სალიტერატურ-მუსიკალურ-იუმორისტულმა დილამ სახ. სახლში, 10 მაისს ბლომა საზოგადოება მიიზიდა, მაგრამ საზოგადოების მოლოდინი-კი სავსებით ვერ გამართდა. დილა დაიწყო **ჩვეულებრივ** გამოცხადებულ დროზე გვიან (45 წუთით). დილაში მონაწილეობა არ მიიღეს არც გ. ქუჩიშვილმა (ამ დღეს ბაქოში იყო), არც თავუნამ.— მის მაგიერ ბ—მა წუწუნავამ ხაფანგით დატვირთილი თავი წარმოუდგინა საზოგადოებას, ხოლო ვინაიდან თავის თავუნას მაგიერ არ შეეძლო ლექციის ანუ ლექსების წაკითხვა, თვით წუწუნავამ წაკითხა ლექციის პაროდია... ბ. აბაშელმა და ბ. ახოსპირელმა თავისი საუცხოვო ლექსებით დიდი აღფრთოვანება გამოიწვიეს საზოგადოებაში, დროის შესაფერი იყო სვედლიანის მიერ წაკითხული საკუთარი ლექსიც „აკაკისებურ“. იმდღეს მ. კავსადის გუნდმა, ღვინიაშვილმა, სარაჯიშვილმა და რომანიშვილმა, მაგრამ გამარჯვება სარაჯიშვილს ერგო: მის გამოწვევას სახლდარი აღარ უჩნდა, ბარე შვიდჯერ ამღერეს.

მ. კავსადის გუნდი გუნებაზე არ იყო, თვით მ. კავსადეც თითქო იმას ელოდა—ტაში დამიკრანო.

ეს ჩვეულება რო მოიშლოს, უჯობს. მ. კავსადე ისედაც მდლობას იმსახურებს ხალხური სიმღერების გავრცელებით,—და რა საჭიროა თეატრალობა! საზოგადოებამ რამდენჯერმე ამღერა, და სჩანდა, მოსწონდა. მ. კავსადეს და ი სარაჯიშვილს ვარდებიც ესროლეს სახალხო თეატრის მრევლზე სათანადო შთაბეჭდილება ვერ მოახდინა ბალერინა ლეონოვის ცეკვამ. ბევრმა მანდილოსანმა მიატოვა დარბაზი, ზოგმა თავიც დაღუნა, როდესაც სცენაზე თითქმის დედი-შობილა მოცკვევავე გამოჩნდა. ეტყობა, ქ—ნ ლეონოვის ცეკვის ხელოვნება შესწავლილი აქვს, თავისუფლად ცეკვავს, მაგრამ ხსენებულ აუდიტორიისთვის შესაფერი ვერ იყო: დიდი სიფრთხილე ჰქონდა ტრიკო-გაზით მოცკვევავს, რომ უხეში მიმოხვრით უწმაწური გრძნობა არ აღძრას.—ამ დღეზე პროგრამის გარეშე იმღერა ახალგაზრდა მომღერალმა ლეკავამ, რომელმაც საზოგადოების თხოვნით შეორედაც იმღერა. ახალგაზრდა მომღერალს ძლიერი ხმა

ი - ელი

ვალერიან გუნიას დილა-მეჯლისი სახ. სახლში 11 მაისს ვერ იყო ისეთი, როგორც მის გამამართველის—ვ. გუნიას სახელს შეეფერებოდა. თითქო აჩქარებულანო, ხელად მოფიშფიშებული აღმოჩნდა. ზოგიერთი მონაწილენი არ გამოცხადდნენ (მართალია პატივცემულმა მსახიობმა მოიბოდიშა, მაგრამ ამითი საქმეს არა ჰშველებია—რა). შინაარსიანი სიტყვა წარმოსთქვა ალექ. ანბეტელმა „ქართულ ეროვნულ თეატრზე“. ლექტორმა გავგიზიარა თავისი დაკვირვება, შთაბეჭდილება და მოსაზრებანი—როგორია ჩვენი თეატრი, როგორი უნდა იყოს ნამდვილი ქართული ეროვნული თეატრი და რა პირობებში შეიძლება ესაო. საზანდარი რომ არ ემღერებინათ—სჯობდა. ივანიძემ წაკითხა აკაკის ორი ლექსი, დარა-შვილმა გრიშაშვილის ლექსები გრიშაშვილისებურად და დიდათაც ასიამოვნა დამსწრენი თავისი გასაოცარი მიმბაძველობით. რ. ბეზიაშვილმა—მერეუტუკოსკის „ბუღა“, ფრანგიშვილმა, ქნარმა და სვედიანმა—საკუთარი ლექსები. დამსწრეთ მოეწონათ შ. საფაროვის—მოქალაქეთა, გ. იორდანიშვილის—კინტაური ხ. ჯიბლაძის—გურული სცენები, საღირაშვილს—თარხე დაკვრა, პ. ფრანგიშვილის—„ურმული“ (გაამერებინეს კიდევ) და პ. ლეკავას (ტრიკო) სიმღერა—კუბლეტები—„ხელი მისკენ მიტოცავს“. ამ დღის გირგვინი იყო ელ. ციმაკურიძისა და ლ. ფალავანდიშვილის საუცხოვო ცეკვა და ლექცია.

ასეთი უშინაარსო „დილები“ გამართვაზე რომ ხელს აიღებდნენ - სჯობს

საზოგადოება ნაკლებად დაესწრო, თითქო უკვე მოსწყინდა ეგოდენი უშინაარსო გასართობნიო. **წ - რი**

ქარო მსახ. ამხანაგობამ მ. ქორელის რეჟისორობით სახ. სახლში 13 მაისს „ოტელო“-ს

წარმოდგენით ერთხელ კიდევ გვიჩვენა, რა შეუძლიან მუყაით მეცადინეობას. ამისი მაგალითი იყო ალ. იმედაშვილი, რომელმაც ოტელას საუცხოვო ხატება შექმნა (ბევრ მცოდნე—მოთვალრეთა აზრით, ქართულ სცენაზე დღემდე არ ნახული) მსახიობს ამ მსოფლიო ხატების თითოეული მიმოხვრა, სულის ყოველნაირი განცდა დიდის დაკვირვებით შეუსწავლი : სიტყვც მისი—მოქმედებას ეთანხმებოდა, მოქმედება—გულის-თქმას.. არც ერთი ბგერა მსახიობისა უაზროდ არ იყო გამოცემული, არც ერთი ნაქეთი—უმოზნოდ შე-თამაშებული. პირველ ორ სურათში თითქო მოიუ-ფერულებდა, მეორე მოქმედებაში ხელოვნების უმაღ-ლეს ხარისხს მიახწია, რითაც უზომო აღტაცება გამოიწვია საზოგადოებისა (თაიგულებით და ვარდებ-ით დაჰდაფენეს), ხოლო ბოლო სურათში ვერ იყო ისეთი, როგორც მისგანვე განსახიერებულ ხასიათს შეეფერებოდა. იმედია მსახიობი კიდევ უფრო სრულ ჰყოფს ამ როლის აღსრულებას, და როგორც თავისი, აგრედვე ქართული სცენის კლასიკური რეპერტუარის გვირგვინად გარდაჰქმნის. გრიმი და ჩაცმა-დახურვა მსახიობს თავისებური ჰქონდა, ზოგიერთ მიზან-სცენაც საკუთარი. მისი მხარის დამამშვენებელი იყო მუდამ ღვთიური ნუცა ჩხეიძე. პ. კორიშელის იაგომ ვერ დაგვაკმაყოფილა: სავსებით ვერ განეცაღნა (შეგ-ნებით კი—შეეგნო) იაგოს სულის კვეთება. შიგა და შიგ ცუდლუტ სკაპენს უფრო მოგვაგანებდა. არა უჭირდათ ი. ზარდალიშვილს (კასიო) და ზ. გომელა-ურს (როდერიგო). ღირსეული ბრახანციო იყო გ. გე-დევანოვი, მაგრამ უკეთესა იქნებოდა, როლი რომ უკეთ სცოდნოდა. ან. ქიქოძე—თითქო შეუფერებელ ტანსამოსშია და ეხამუშებოა. სამწუხაროდ როლე-ბიც-კი არ დაეწავლათ მ. ჭიაურელს, ა. შანშია-შვილს და სხ. ისე ლეჰავდენ სიტყვებს, თითქო შექ-სპირის სიბრძნის წყაროსა და ივ მაჩაბლის საუკეთეს-სო ქართულ თარგმანს-კი არ ეწაფებინ, არამედ რაიმე უწმაწურებასა...

საზოგადოება და ხალხი აუარებელი დაეწრაო. თეატრი კვლად გაივსება ხალხით, მეორედაც რომ წარმოადგინონ და დამსწრენი ნინო ჩხეიძისა და ალ. იმედაშვილის მაღალ ხელოვნური თამამად დაატკებ-ბიან. წარმოდგენა თუმცა გვიან დაიწყეს (სირცხვილი!), მაინც 12 საათზე გათავდა.

უსაზანო.

წ ვ რ ი ლ ი ა მ გ ე გ ი

- ◆ **კოტე მესხის ხსოვნას** პატივსაცემი წარ-მოდგენა-დილა, რომლის გამართვაც უმთავრესად ალ. ბოლ. შიხინოვაზა ითავა, დღეს, 17 მაისს, გაიმართება „სახ. სახლში“.
- ◆ **მსახიობგაპალი ნინო ჩხეიძე**, მ. ქორელი, პ. კორიშელი და ს. ბეჟანიშვილი ამ ზაფხულს თე-

ლავს „იმედაშვილებიან. წარმოდგენებს“ გამართვენ ყოველ შაბათობით თელავის საკრებულოში. განზრახულია მიიწვიონ ალ. იმედაშვილი და სხ. რეპერტუარი: ნ. შიუკაშვილის „ციცინათლა და „სიმინჯე“; ზუ-დრმანის „მამულ-დედული“; მედეა“, კ. მესხის „ბაგრატ მეოთხე“ და სხ.

◆ **ახალგაზდა მსახიობი ალექსიძე** ეს ერთი თვეა ავადა და უსახსროდ არის. ამხანაგ-მსახი-ობებმა ფული შეუგროვეს, წამლებს უფასოდ აძლევს აფთე-ქარი ალ. ბოლ. შიხინოვი.

◆ **ალ. ბალ. შიხინოვაზა** კოტე მესხის ხსავ-ნის პატივსაცემლად 15 მან. გადასცა აქარლების სასარგებლოდ ქართველ ქალთა საზოგადოებას საჩაივს ხარჯად.

◆ **სოფ. მგალოგლიშვილის თხზულებანი** გამოცემა შემოდგომიდან დაიწყება. მთელი თხზულე-ბანი გამოვი 3-4 დიდ ტომად: 1, მოიხრობანი, 2, მოგონებანი, 3, წერალები და სხ.

◆ **კომპოზიტორი კ. ფოცხვერაშვილი** გასულ კვირას თბილისს დაბრუნდა იგი აპირებს, ამ მოკლე ხანში გამართოს ქართული ცალფა (სოლო) ხელოვნური სიმღერების (რომანსები, დუეტები, ტრიოების) საღამო. საღამოზე ასრულებულ იქნება ყველა საუცხოო რომანსი, რაც დღემდე დაწერილი ქართველის ანუ უცხო მუსიკოსებისაგან. ამავე სა-ღამოზე გრ. რობაქიძე წაიკითხავს ლექციას: „მუსი-კის ფილოსოფია“, ხოლო თვით კ. ფოცხვერაშვილი ისტორიულ მიმოხილვას „ქართული სამუსიკო შემოქ-მედება“.

◆ **ახალგაზდა მომღერალი გ. ი. ჩუბინა-შვილი**, გერმანიის საზღვარზე ბრძოლის ველზე დაჭრი-ლი და ვარშავაში მარტენა ფუნ მოკვეთილი (ბარბაყ-ში გადასტრეს), უკვე თბილისს დაბრუნდა. (შვილია სახ. სახლის გამგის ილ. ჩუბინაშვილისა, რომელსაც ამას წინად მოსტრეს ფეხი). მოსკოვის ქართველთა საზოგადოებას მისთვის ხელოვნურად გაკეთებული ფეხი გამოუგზავნია მომღერალი ჯერჯერობით თავს სუსტად გრძნობს და მოჯობინდება თუ არა, მონაწი-ლეობას მიიღებს კონცერტებო.

◆ **ნაპალადმის თეატრის** სცენის მოყვა-რეთა წლიური კრება გასულ კვირას ვერ შესდგა საქაო წვერთა დაუსწრებლობისა გამო. კრების გამართვა 31 მაისითვისაა განზრახული.

◆ **მსახიობგაპალი ნ. დავითაშვილი** საზა-ფხულოდ თელავს გაემგზავრა.

◆ **კომპ. დ. არაყიშვილი** ამ ზაფხულს დასასვენებლად მოსკოვიდან რუსთა სოფელს ვასილიე-სსს წავიდა. კომპოზიტორს განუზრახავს, იმუშაოს კიდევ, თუ ხელი არაფერმა შეუშალა.

◆ **ქართ. კულტ. მოქმ. საზ-ის** თაოს-ნობით ამ მოკლე ხანში პ. კიზირია წაიკითხავს ფრიად საყურადღებო მოხსენებას—„ქართული კანონმდებ-ლობა.“

Дозволено Военной Цензурою.

რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

მიიღება ხელის მოწერა.

ამა 1915 წ. ანკენისთვიდან გამომავალ სალიტერატურო, სამეცნიერო და სა-
პოლიტიკო ყოველთვიური ჟურნალი

„სახალხო მოწერა“

ჟურნალი პარტიათა გარეშეა, დემოკრატიულ-პროგრესიული მიმართულებისა
ჟურნალში უმახლობელეს მონაწილეობას მიიღებს ივანე სპ. ელიაშვილი,
თანამშრომლებად მოწვეულნი არიან ჩვენი ცნობილნი მწერალნი
ჟურნალში დასაბეჭდად მოწონებულ ნაწარმოებთა ავტორებს მიეცემათ
შესაფერი ჰონორარი.

პირველი ნომერი გამოვა ენკენისთვის 20—25—დე, ზომი 15—20 ფორამადე
რედაქციის ბინა: თბილისი. ყაზბეგის ქუჩის შესახვევი № 4. ფოსტით: Тиф-
ლისь, ред. груз. жур „Ахали Моამბა“.

ფასი: წლიურად 10 მ., ნახევარი წლით—6 მ., ხოლო ამა წლის ენკენისთვი-
დან ქრისტეშობისთვის გასვლამდე—4 მან. ფული უნდა გამოიგზავნოს: Тиф-
ლისь, редакция груз. жур. „Ахали Моамბა“ Ивану Спир Элиашвили.

რედაქტორ-გამომცემელი ნინო ბეჟ. ყიფიანისა

მიიღება ხელის მოწერა 1915 წ.

ყოველ-დღიური სალიტ. და საპოლიტიკო გაზეთი

„სახალხო ფურცელი“

(კვირათბით) სურათებიანი დამატებით (კვირათბით)

გამოვა იმავე პროგრამით, რაგონად 1914 წ.

გაზეთის ფასი წელიწადში 8 მან. 50 კ., ნახევარი
წლით 4 მ. 50 კ. 3 თვით 2 მ. 25 კ. ერთი თვით 75 კ.

ცალკე № შაურად, დამატებიანი 7 კ.

საზღვარ-გარედ თვეში ზედმეტი 50 კ. — ადრესის გამოსაცვლელი
ფასი: თბილისისა თბილისის გარედ, ან თბილისის გარეთისა ისევე
თბილისის გარეთისაზე 40 კ. დანარჩენ შემთხვევებში უფასოა.

წლიურ ხელის მოწერით გაზეთის ფასი 8 მ. 50 კ.

შეუძლიანთ გადაიხადონ ნაწილობით:

ხელისმოწერისთანავე 3 მ., 1 აპრილამდე 2 მ., 1 თებათვემდე და
დანარჩენი 1 მ. 50 კ. 1 ენკენისთვემდე. გაზეთის გამომწერა შეიძლე-
ბა მხოლოდ თვის პირველ რიცხვიდან.

ხელის მოწერა მიიღება: „სახალხო ფურცელის“ კან-
ტორაში, სასახლის ქ., სარაჯიშვილის სახლი, (შესავ.
ეზოდან), 2) ქ. შ. წ.-კ. საზ. მთავარ გამგეობის წიგ-
ნის მალაზიაში, 3) ქუთაისში გიგლა მეტუკესთან.

ფოსტით: Тифл., гав. „Сахалхо Шурцели“,
почт. ящ. № 190.

ქ. თბილისში გამოდის ყოველკვირეული იუმორისტული გამოცემა

ეშპაპის მათრახი

ჟურნალის სამხატვრო და სალიტერატურო მხარეს განაგებენ ეშპაპი
და თაგუნა, ხოლო გამოცემის საქმეს ა მ ბუკია
თანამშრომლები: ალბერტო, ილიკო, კუჭი, კუჭი, თაგუნა, კენ-
ტი, კენჭა, კოლო, მარტოვი, ნაფუკადასხლო, თაქიმე, ნიტი,
ფან-ტეფო, შ. ქიქოძე, შუქრდინგი, ჯაჭუჭი, სემპა და სხვ.

ჟურნალის ფასი—1 წლით 6 მ., 6 თვით 3 მან. 3 თვით 1 მ. 50 კაბ.
„ახალ მათრახში“ დაიბეჭდება მხოლოდ იუმორისტული შინაარსის წერილები: ლექსე-
ბი, მოთხრობები, ზღაპრები, არაკები. შარადები, გამოცენები, ნაკვეთები და სხ.

ქურ. დაიბეჭდება საერთაშორისო ომის ილუსტრაციები.
რედაქტორ სხობეს ყველა თანამშრომლებს მასალები გამოგზავნიან ამ ადრესით: Тифლისი
С.П. Таварткиладзе. Баронская 15, почт. ящ. № 190 (ეშპაპის მათრახისთვის)

ახალი გამოცემა

ვეელასათვის საჭირო და სასარგებლო წიგნი

რუსო სიტყვათა სრული ლექსიკონი

ანუ ქართულს ენაში შემოსულ უცხო სიტყვათა ახსნა-განმარტება

შედგენილი იოსებ იმედაშვილის მიერ

მეორედ შევსებულ-შესწორებული (პირველ გამოცემაზე ბევრად გადიდებული). წიგნში ახსნილ-განმარტებულია სამოც ათასამდე (60000), უცხო ენათაგან (ფრანგულ, ინგლისურ, ლათინურ და სხ.) შემოსული, სიტყვა და ანდაზა. წიგნი შეიცავს ათას ექვსას სვეტამდე, მოზრდილი ზომისაა, აწყობილი იქნება ახალი კორპუსის მთავრული და ჩვეულებრივი ასოთი, ჩასმული ინგლისურ საუკეთესო კალენკორის ყდაში, მოოქოვილ-მოვარაყებულ ასო არშიებით შემკული. ვინც ისურვებს, წიგნზე დაიბეჭდება მისი სახელგვარის პირველი ასოები.

ხელისმომწერთათვის გაგზავნით ღირს ორი (2) მანათი (ფულის გადახდა შელავათითაც შეიძლება: ხელის მოწერის დროს 1 მან., დანარჩენიც—წიგნის გამოსვლის უამს).

ხელის მოწერა მიიღება: ჟურ. „თეატრი და ცხოვრების“ რედაქციაში („სორაბანი“-ს სტამბაში). ფოსტით: Тифлисъ. Ред. „Театри да Цховреба“ Ис. Имедашвили.

თბ. სასაზინო თეატრი

ქართულ სიტყვა-კაზმულ მწერლობის საზოგადოება, შაბათს 23 მაისს გამართავს

სალაშონ

ვაჟა-ფშაველას პასივისსაქმად

შემდეგის პრეგრამით:

- I. გრ. რობაქიძე—სიტყვა: „ვაჟა-ფშაველა“.
- ი. მაჭავარიანი—სიტყვა ვაჟა-ფშაველაზე.
- II. ივ. სარაჯიშვილი—ქართული რომანსები თავუნა—სატირა და იუმორი.
- ქ-ნი შავერზიშვილი.—რომანსები.
- მ. კავსადის ხორო—ქართული ხმები.
- III. ვაჟა-ფშაველას ლექსებს წაიკითხა-მან: გრ. რობაქიძე, ნ. ერისთავი, ალ. იმედაშვილი, ივ. ბუჭურაული, დ. რაზიკაშვილი და სხვანი.

დასასრულ თვით ვაჟა-ფშაველა წაიკითხავს საკუთარ ლექსებს და ქართულ სიტყვა-კაზმულ საზოგადოების თავმჯდომარე გრ. რცხილაძე იტყვის მოკლე სიტყვას. ბილეთები ამ თავითვე იყიდება თეატრის კასაში.

დასაწყისი საღამოს 8 1/2 ს.

გამგენი: ვ. გუნია და ვ. მაყაშვილი

თბ. სასაზინო თეატრი

კვირას, 24 მაისს

ქართველ მსახიობთა მიერ ვალ. გუნიას მეთაურობით წარმოდგენილი იქნება ვილიამ შექსპირის

ო ტ ე ლ ო

ტრადედია 5 მოქ. თარგმანი ივ. მაჩაბლისა ოტელოს როლს შესრულებს ალ. იმედაშვილი თანამშრომელი: ქ-ნი ან. ქიქოძე, მ. ქილარჯიშვილი ბ-ნი: ვ. გუნია, ნ. გვარაძე, ა. იმედაშვილი, ი. ივანიძე, პ. კორიშელი, დ. მგალობლიშვილი, პ. ფრანგიშვილი, ი. ვივიძე, ა. შანშიაშვილი, ი. თარალაშვილი და სხ.

ადგილების ფასი დაკლებულია დასაწყისი საღამოს 8 საათზე

რეჟისორი ვ. გუნია

24 მაისიდან თბილისში გამოვა ნაცვლად

„კლდისა“ ყოველ დღიური გაზეთი

ს ა ქ ა რ თ ე ლ ო
წლის დამლევამდე 5 მ. „კლდის“ ხელისმომწერთ, რომელთაც მთელი წლის ფული აქვთ გადახდილი, გაზეთი გაეგზავნებათ 3 მკათათვემდე. (ადრესი Тиф-ლისъ. Московская, 4).

რედ.-გამომცემელი სანდრო შანშიაშვილი